

Οι Μεταπτυχιακές Σπουδές Διεθνώς (ενδεικτικά παραδείγματα)

Έρευνα-Σύνταξη αναφοράς:

Σοφία Παναγιωτίδου, Γραφείο Διασύνδεσης

Μαρία Γιοκαρίνη, Γραφείο Δημοσίων Σχέσεων

Θεσσαλονίκη, Μάιος 2016

1. Εισαγωγή

Η παρούσα μελέτη αφορά στην αναζήτηση και κατηγοριοποίηση πληροφοριών για τα είδη και τα ειδικά χαρακτηριστικά των μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών (Π.Μ.Σ.) που προσφέρουν σήμερα τα Πανεπιστήμια σε όλο τον κόσμο. Ειδικότερα η έρευνα θα επικεντρωθεί σε ενδεικτικά παραδείγματα δημόσιων πανεπιστημίων χωρίς ωστόσο να λείπουν δεδομένα που θα αναφέρονται σε ιδιωτικά πανεπιστήμια.

Σκοπός της έρευνας είναι να αναδείξει ομοιότητες και τυχόν διαφοροποιήσεις σε μεταπτυχιακούς τίτλους σπουδών ανάλογα με το επιστημονικό αντικείμενο, το πανεπιστήμιο/τμήμα και τη χώρα προέλευσης του τίτλου σπουδών. Συγκεκριμένα, θα επιχειρήσει να δώσει απαντήσεις στα ακόλουθα ερωτήματα:

1. Τι είδους μεταπτυχιακά προγράμματα προσφέρονται παγκοσμίως από τα Πανεπιστήμια
2. Ποια τα χαρακτηριστικά, διαφορές, ιδιαιτερότητες των διαφόρων ειδών των ΠΜΣ
3. Ποια είναι η αναλογία «επαγγελματικών» και «ερευνητικών» ΠΜΣ ανά χώρα/πανεπιστήμιο/τμήμα
4. Ποιες οι «απαιτήσεις» φοίτησης για κάθε είδος ΠΜΣ
5. Ποια η διακύμανση των διδασκτρων σε σχέση με το είδος
6. Υπάρχει συσχέτιση μεταξύ είδους μεταπτυχιακού τίτλου και γνωστικού αντικειμένου;

1.1 Μεθοδολογία

Για την αναζήτηση των δεδομένων-απαντήσεων των παραπάνω ερωτημάτων αξιοποιήθηκε το υλικό και η τεχνογνωσία του Γραφείου Διασύνδεσης καθώς και το εξειδικευμένο δυναμικό των ακαδημαϊκών συμβούλων Ινστιτούτων διαφόρων χωρών, με τους οποίους υπάρχει συνεχής μακροχρόνια συνεργασία. Επίσης, ως πηγές πληροφόρησης χρησιμοποιήθηκαν ειδικοί ιστότοποι ενημέρωσης και προώθησης μεταπτυχιακών προγραμμάτων διαφόρων χωρών, ιστοσελίδες Γραφείων Διασύνδεσης διαφόρων ΑΕΙ, μηχανές αναζήτησης μεταπτυχιακών προγραμμάτων και διαδικτυακές σελίδες Πανεπιστημίων.

Τα ενδεικτικά δεδομένα που προέκυψαν από την δειγματοληπτική αναζήτηση παρουσιάζονται σε πίνακες στο τέλος του κειμένου, ενώ η αναλυτική περιγραφή των βασικών χαρακτηριστικών και διαφοροποιήσεων των μεταπτυχιακών τίτλων σπουδών περιλαμβάνεται στο σώμα του παρόντος κειμένου.

Για τις χώρες, όπου στα δημόσια πανεπιστήμια δεν υπάρχει κόστος φοίτησης για μεταπτυχιακές σπουδές (Γαλλία, Γερμανία, Σουηδία) έχουν καταγραφεί 1-2 γενικά ενδεικτικά παραδείγματα κόστους μεταπτυχιακών σπουδών, ενώ περισσότερες αναφορές υπάρχουν για χώρες όπου οι μεταπτυχιακές σπουδές σε δημόσια πανεπιστήμια έχουν δίδακτρα, ανεξάρτητα από τον τίτλο που προσφέρουν (ερευνητικό ή επαγγελματικό).

Επίσης σε χώρες όπως η Ιαπωνία, η Τουρκία, η Ιταλία και η Βουλγαρία κ.α. δεν βρέθηκαν στοιχεία διάκρισης των Π.Μ.Σ σε ακαδημαϊκά ή ερευνητικά αναφορικά πάντα με τον τίτλο σπουδών που απονέμεται στους αποφοίτους τους. Από τη διάρθρωση ωστόσο του περιεχομένου ενδεικτικών μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών θα μπορούσε να συμπεράνει κανείς¹ ότι η πλειονότητα των μεταπτυχιακών εντάσσεται στην κατηγορία των taught masters. Μάλιστα, στις ιστοσελίδες των μεταπτυχιακών προγραμμάτων που προσφέρονται σε «διεθνείς» φοιτητές (international students) τονίζεται η συμβολή του τίτλου σπουδών στην επαγγελματική σταδιοδρομία των ατόμων, είτε αφορά στην εξειδίκευση ζήτησης είτε σε άλλα επίσης σημαντικά χαρακτηριστικά του κάθε μεταπτυχιακού προγράμματος π.χ. διεθνής προσανατολισμός, πρακτική άσκηση, διεθνείς αλληλεπιδράσεις φοιτητών και αποφοίτων κ.ά.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθούν ως περιορισμοί της έρευνας τα ακόλουθα:

- Κάποιες ιστοσελίδες παρέχονται μόνο στη γλώσσα της χώρας προέλευσης του Π.Μ.Σ. επομένως δεν είναι δυνατή η εύρεση όλων των πληροφοριών.
- Το κόστος σπουδών διαφοροποιείται, κάποιες φορές σημαντικά, για τους «international students» ως μέρος της τιμολογιακής πολιτικής κάθε χώρας/ιδρύματος.
- Η αναζήτηση των δεδομένων έγινε δειγματοληπτικά χωρίς περιορισμούς σε συγκεκριμένα πανεπιστημιακά ιδρύματα. Ως χώρες αναφοράς επιλέχθηκαν αυτές που είτε παραδοσιακά είτε λόγω των νέων κοινωνικο-οικονομικών συνθηκών επιλέγουν οι έλληνες απόφοιτοι για να συνεχίσουν τις σπουδές στους σε μεταπτυχιακό επίπεδο.
- Στις περιγραφές που ακολουθούν αποτυπώνεται η μέση διακύμανση κόστους των μεταπτυχιακών προγραμμάτων χωρίς να συμπεριλαμβάνονται οι ακραίες αποκλίσεις διδασκτρων (κυρίως τα πολύ υψηλά δίδακτρα) οι οποίες συνήθως συσχετίζονται με παράγοντες όπως η φήμη του πανεπιστημιακού ιδρύματος/προγράμματος, το κοινό των διδασκόντων και των φοιτητών του και η αμεσότητα ένταξης των αποφοίτων σε αξιόλογες

---

¹ Επειδή η αναζήτηση έγινε δειγματοληπτικά δεν μπορούμε να απορρίψουμε την πιθανότητα, σε κάποια γνωστικά αντικείμενα/επιστημονικά πεδία, να υπάρχουν ερευνητικά μεταπτυχιακά προγράμματα.

θέσεις εργασίας με αποδεδειγμένη επιτυχή επαγγελματική πορεία (career path).

2. Μεταπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών

2.1 Ορισμός-Διακρίσεις

Ο όρος «Μεταπτυχιακές Σπουδές» αναφέρεται στην εκπαιδευτική διαδικασία για την απόκτηση ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού τίτλου σπουδών, με συνήθη προϋπόθεση την ύπαρξη πτυχίου (bachelor) τουλάχιστον τριετούς ανώτατης εκπαιδευτικής βαθμίδας (www.educationuk.org, 2016).

Στην αγγλική γλώσσα ο όρος εμφανίζεται είτε ως «Postgraduate studies» είτε ως «Graduate studies» (για τις χώρες της Β. Αμερικής). Στη δεύτερη περίπτωση ο τίτλος απονέμεται από τα «graduate schools» που συνήθως ανήκουν σε δημόσια ή ιδιωτικά πανεπιστημιακά ιδρύματα (Wikimedia.org, 2016)

Σκοπός των μεταπτυχιακών σπουδών είναι να παρέχουν πρόσθετη γνώση και εξειδίκευση σε συγκεκριμένα θεματικά πεδία, επιστημονικής ή/και επαγγελματικής ειδίκευσης.

Ένας βασικός προσδιορισμός των μεταπτυχιακών προγραμμάτων, σε παγκόσμιο επίπεδο, περιλαμβάνει δύο κατηγορίες:

- Τα **δομημένης διδασκαλίας μεταπτυχιακά προγράμματα** (full ή/και part-time) που περιλαμβάνουν πρόγραμμα διδασκαλίας, διαλέξεις, σεμινάρια, εργαστήρια και παρακολούθηση μαθημάτων δια ζώσης ή εξ αποστάσεως (αγγλ. taught courses)
- Τα **ερευνητικά μεταπτυχιακά προγράμματα** (αγγλ. research-based master), στα οποία οι φοιτητές διεξάγουν τη δική τους έρευνα σε συγκεκριμένα πεδία μελέτης. Τα ερευνητικά μεταπτυχιακά συνήθως διαρκούν λίγο περισσότερο από τα δομημένα μεταπτυχιακά (QS.topuniversities.com 2016)

Αναλυτική αναφορά για τα χαρακτηριστικά και τις ιδιαιτερότητες των δύο παραπάνω διακρίσεων θα παρουσιαστεί στην παράγραφο 2.3 του τρέχοντος κεφαλαίου 2.

Άλλη μία διεθνώς αποδεκτή διάκριση μεταπτυχιακών προγραμμάτων διαχωρίζει τα μεταπτυχιακά προγράμματα: α) σε **«ακαδημαϊκά μεταπτυχιακά»** (αγγλ. «Academic

master's», M.A., M.S, M.Sc)² και β) σε «επαγγελματικά μεταπτυχιακά» (αγγλ. «Professional master's», M.B.A, M.S.W, M.Ed. M.F.A κ.α)³.

Αναλυτικά, σύμφωνα με την παραπάνω κατηγοριοποίηση στα «ακαδημαϊκά μεταπτυχιακά» προάγεται η πρωτότυπη έρευνα, η χρήση συγκεκριμένης ερευνητικής μεθοδολογίας και η έρευνα πεδίου, με τη διάρκειά τους να κυμαίνεται μεταξύ 1-2 ακαδημαϊκών ετών πλήρους φοίτησης. Επιτρέπουν δε, τα περισσότερα από αυτά, τη συνέχεια των σπουδών σε διδακτορικό επίπεδο. Ακόμη, στα «ακαδημαϊκά μεταπτυχιακά» άλλοτε απαιτείται και άλλοτε όχι η συγγραφή διπλωματικής εργασίας. Ο τίτλος που απονέμεται και στις δύο περιπτώσεις είναι συνήθως ο ίδιος, ωστόσο οι φοιτητές που δεν έχουν ως υποχρέωση τη συγγραφή διπλωματικής παρακολουθούν συνήθως περισσότερα μαθήματα (αντί της έρευνας και συγγραφής) και δίνουν συχνότερα εξετάσεις κατανόησης της ύλης. Από την άλλη πλευρά, οι φοιτητές που έχουν στο πρόγραμμά τους τη συγγραφή διπλωματικής εργασίας, είναι σύνηθες να έχουν μία προφορική εξέταση όπου αξιολογούνται, τόσο για την κατανόηση της ύλης, όσο και για την ερευνητική τους προσπάθεια (Americangraduateeducation.com, 2016).

Τα «επαγγελματικά μεταπτυχιακά» σχεδιάζονται ώστε να παρέχουν εξειδίκευση για ένα συγκεκριμένο επάγγελμα/ειδικότητα. Στη βιβλιογραφία εμφανίζονται και ως «τερματικά» (terminal) μεταπτυχιακά προγράμματα, όρος που αναφέρεται στον περιορισμό ότι βάση των προδιαγραφών τους δεν οδηγούν σε διδακτορικές σπουδές⁴. Ενδεικτικοί κλάδοι όπου παρέχονται «επαγγελματικά μεταπτυχιακά» είναι η διοίκηση επιχειρήσεων, η κοινωνική εργασία, η εκπαίδευση, οι τέχνες, η δημοσιογραφία, οι διεθνείς σχέσεις, η αρχιτεκτονική, ο αστικός σχεδιασμός κ.α. Στοχεύουν στην άμεση εφαρμογή των γνώσεων που παρέχουν, στο χώρο εργασίας, παρά στην πρωτότυπη έρευνα. Το πρόγραμμα σπουδών είναι πιο αυστηρά δομημένο και έχουν διάρκεια 1-3 ακαδημαϊκά έτη (συνηθέστερα 1-2) , ανάλογα με το πανεπιστήμιο και τον τομέα σπουδών. Σε κάποιες περιπτώσεις δεν απαιτούν πτυχίο από συγκεκριμένο επιστημονικό πεδίο αλλά εκτιμάται ιδιαίτερα η προγενέστερη γνώση και εμπειρία στον τομέα εξειδίκευσης του συγκεκριμένου μεταπτυχιακού προγράμματος (ό.π.)

Τέλος, θα μεταπτυχιακά προγράμματα μπορούν να κατηγοριοποιηθούν⁵ βάσει του αντικειμένου, του επιπέδου εξειδίκευσης, του είδους της διδασκαλίας, των

---

² Αναλυτική περιγραφή των συντομογραφιών στο κεφάλαιο 2.2

³ Όπως υποσημείωση «1»

⁴ Ο περιορισμός αναφέρεται στα πανεπιστήμια των Η.Π.Α. όπου οι «μονάδες» από κάποια «τερματικά» επαγγελματικά μεταπτυχιακά δεν μεταφέρονται/προστίθενται στην περίπτωση που κάποιος θέλει να συνεχίσει σε διδακτορικές σπουδές

⁵ Οι τίτλοι μπορεί να διαφέρουν μεταξύ των πανεπιστημίων π.χ. τα πανεπιστήμια Harvard, Σικάγο και MIT, χρησιμοποιούν τους λατινικούς (παλαιότερους) τίτλους π.χ. το MA είναι γνωστό ως «magister atrium» και το MSc ως «magister scientiae».

απαιτήσεων εισαγωγής. Ακολουθεί αναλυτική παρουσίαση των διαφόρων μεταπτυχιακών τίτλων (κεφ.. 2.2.)

2.2. Τίτλοι Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων

Στο παρόν κεφάλαιο θα επιχειρηθεί μία αναλυτική παρουσίαση των διαφόρων μεταπτυχιακών τίτλων, όπως κατά πλειοψηφία εμφανίζονται στον παγκόσμιο εκπαιδευτικό χάρτη. Δεδομένου ωστόσο ότι δεν υπάρχει κάποιο διεθνές σύστημα τυποποίησης, ενδεχομένως υπάρχουν διαφοροποιήσεις ονομασίας ή/και περιγραφής μεταξύ των πανεπιστημίων (QS topuniversities.com, 2016). Για την αναζήτηση και κατηγοριοποίηση των παρακάτω πληροφοριών, αξιοποιήθηκαν πολλαπλές έγκριτες διαδικτυακές πηγές με αντικείμενο εργασιών την αναζήτηση μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών σε διάφορες χώρες, τα δεδομένα των οποίων αξιολογήθηκαν και διασταυρώθηκαν από τους συντάκτες του παρόντος κειμένου. Οι προαναφερόμενες πηγές καταγράφονται στο κεφάλαιο 4 «Βιβλιογραφία-Ηλεκτρονικές Πηγές» της μελέτης.

Αναλυτικά:

- Διάκριση μεταπτυχιακών προγραμμάτων βάσει αντικείμενου και διδακτικής διαδικασίας (types of master's degrees by subject/coursework type):
  - **Master of Arts (MA):** αναφέρεται σε τομείς ανθρωπιστικών σπουδών, τεχνών, και κοινωνικών επιστημών όπως σπουδές επικοινωνίας, εκπαίδευση, γλώσσα/γλωσσολογία, λογοτεχνία, γεωγραφία, ιστορία, μουσική. Οι φοιτητές παρακολουθούν ένα συνδυασμό διαλέξεων και σεμιναριακών μαθημάτων και αξιολογούνται μέσω εξετάσεων ή/και διπλωματικής εργασίας που βασίζεται σε προσωπική τους, ανεξάρτητη έρευνα.
  - **Master of Science (MS, MSc):** αναφέρεται σε επιστημονικά πεδία όπως η βιολογία, η χημεία, η μηχανική, η υγεία, η στατιστική. Σε κάποια πεδία όπως τα οικονομικά και οι κοινωνικές επιστήμες μπορούμε να βρούμε και τους δύο προαναφερόμενους τίτλους σπουδών (MA, MSc). Ακόμη, σε κάποια MS προγράμματα μπορεί να δίνεται μεγαλύτερη ενίσχυση στην έρευνα και να εκτιμώνται θετικότερα από την αγορά εργασίας (κάποιους συγκεκριμένους κλάδους).
  - **Master of Research (MRes):** σχεδιάζονται με στόχο να εκπαιδεύσουν το φοιτητή ώστε να γίνει ερευνητής. Περιλαμβάνουν σημαντικά περισσότερη έρευνα από τα MA, MSc προγράμματα και παρέχουν

σαφές πλεονέκτημα στον φοιτητή που θέλει να συνεχίσει τις σπουδές στο σε διδακτορικό επίπεδο ή να απασχοληθεί στην έρευνα. Σε κάποια πανεπιστήμια τα MRes-style μεταπτυχιακά μπορεί να αναφέρονται ως MSc και για το λόγο αυτό θα πρέπει ο υποψήφιος να ελέγχει προσεκτικά τη δομή και το περιεχόμενο του προγράμματος σπουδών. Συνήθως διαρκούν 18 μήνες ενώ είναι πολύ πιθανό η διάρκειά τους να φτάσει και τους 36 μήνες (δίνεται δυνατότητα μερικής (part-time) φοίτησης).

- **Master by Research (MPhil):** πρόκειται για προγράμματα που δίνουν μεγάλη βαρύτητα στην έρευνα επιτρέποντας στον φοιτητή να ασχοληθεί με ένα συγκεκριμένο θέμα σε βάθος και ανεξάρτητα, εκπονώντας μία εκτεταμένη έρευνα. Συνήθως είναι το προοίμιο για την εκπόνηση διδακτορικού και λειτουργεί, σε κάποια πανεπιστήμια ως δοκιμαστικό προστάδιο για τους φοιτητές που αιτούνται διδακτορικό. Συνήθως απαιτεί μεγαλύτερη διάρκεια για την ολοκλήρωσή του, από ότι άλλοι τύποι μεταπτυχιακών σπουδών, αλλά τα επιμέρους γνωρίσματα ενός MPhil εξαρτώνται από το κάθε πανεπιστήμιο και τη χώρα σπουδών.
  - **Master of Studies (MSt):** Με πρόγραμμα διδασκαλίας (taught) παρέχεται σε συγκεκριμένα, ελάχιστα πανεπιστήμια (Oxford, Cambridge, Canberra, Dublin κ.α.), μπορεί κανείς να το συγκρίνει με MA ή MSc και απαιτεί παράλληλα τη διδασκαλία στην τάξη, την εκπόνηση διπλωματικής και την αξιολόγηση μέσω εξετάσεων. Μπορεί να θεωρηθεί προστάδιο για την εισαγωγή σε διδακτορικό.
  - **Masters of Letters (MLitt):** αφορά στην ευρύτερη θεματική του γραπτού λόγου όπως προκύπτει από την ονομασία του και παρέχεται από πανεπιστήμια της Σκωτίας, της Ιρλανδίας και σε κάποια άλλα «παλιά» Βρετανικά πανεπιστήμια (Oxford, Cambridge), αντί/ παρόμοια των τίτλων MA (Σκωτία) και MRes, MPhil (Αγγλία). Μπορεί να είναι είτε «taught» είτε «research» προγράμματα σε τομείς των τεχνών και των ανθρωπιστικών επιστημών όπως ιστορία, νομική, θεολογία, φιλοσοφία, πολιτικές σπουδές. Έχει διάρκεια 1-2 έτη
- Διάκριση μεταπτυχιακών προγραμμάτων βάσει επαγγελματικής εξειδίκευσης (specialized and professional master's degrees):
Κάποια από μεταπτυχιακά αυτής της κατηγορίας περιλαμβάνουν και τον όρο «επαγγελματικό» (professional) στον τίτλο τους π.χ. Professional Science Master's Degree (PSM). Τα προγράμματα αυτά εμπεριέχουν σημαντικά εμπειρικά δεδομένα στοχεύοντας να δώσουν στους φοιτητές τους, δεξιότητες και γνώσεις που απαιτούνται ώστε να μπορούν να επιδείξουν επαγγελματική

ικανότητα και αποτελεσματικότητα σε τομέα που εξειδικεύονται. Ακολουθεί μία ευρεία αναφορά τίτλων μεταπτυχιακών της κατηγορίας χωρίς ωστόσο να μπορεί να αποκλειστεί η ύπαρξη και άλλων «επαγγελματικών» τίτλων μεταπτυχιακών προγραμμάτων λόγω της ταχύτατης εξέλιξης της παγκόσμιας εκπαιδευτικής βιομηχανίας στη σύνθεση και προσφορά μεταπτυχιακής εξειδίκευσης για επαγγελματίες.

- **Master of Business Administration (MBA):** στόχος του είναι να ενισχύσει το επαγγελματικό προφίλ των φοιτητών ώστε να μπορέσουν να εξελιχθούν σε διευθυντικές θέσεις. Οι υποψήφιοι θα πρέπει να έχουν επαγγελματική εμπειρία αρκετών ετών (συνήθως απαιτούμενη εμπειρία τα τρία έτη) και συνήθως βρίσκονται στο μέσο της επαγγελματικής τους πορείας (mid-career professionals). Τα MBA's μπορούν να συνδυάζουν και κάποια εξειδίκευση π.χ. χρηματοοικονομικά ή να αναφέρονται σε ένα πολύ εξειδικευμένο περιβάλλον π.χ. περιβαλλοντική διοίκηση. Στην παρούσα κατηγορία συμπεριλαμβάνονται επίσης τα: **Master of Professional Accountancy (MPAcc)** και **Master of Science in Information Systems (MSIS)** κ.α. όπου στον τίτλο υπάρχει σαφής αναφορά του πεδίου εξειδίκευσης.
- **Master of Library Science (MLS, MLIS, MSLS):** στοχεύει στην παροχή γνώσεων (ακαδημαϊκών και επαγγελματικών) για την είσοδο στο συγκεκριμένο εργασιακό περιβάλλον των βιβλιοθηκών. Περιλαμβάνει θεωρητική (διδασκαλία) και πρακτική εκπαίδευση ή μαθητεία (internship) και ολοκληρώνεται με ερευνητική ή διπλωματική εργασία. Συνήθως απαιτείται για θέσεις βιβλιοθηκονόμων στις Η.Π.Α. και τον Καναδά.
- **Master of Public Administration (MPA):** πρόκειται για συναφή με το MBA τίτλο που ωστόσο στοχεύει στην δημόσια διοίκηση/πολιτική. Οι φοιτητές μπορούν να εξειδικευθούν περαιτέρω σε τομείς όπως το περιβάλλον, η διεθνής διοίκηση, επιστήμες και τεχνολογίες κ.α. με στόχο την σταδιοδρομία τους στο δημόσιο τομέα, σε μη-κυβερνητικούς οργανισμούς, σε εταιρίες συμβούλων κ.ά. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει θεωρητική και επαγγελματική κατάρτιση και επικεντρώνεται στην πολιτική ανάλυση και στη διοίκηση. Πέραν του παραπάνω τίτλου άλλοι σχετικοί τίτλοι μεταπτυχιακών σπουδών είναι οι: **Master of Public Policy (MPP)**, **Master of Public Affairs (MPA)**, **Master of Urban Planning (MUP)** και **Master of International Affairs (MIA)**.
- **Master of Public Health (MPH):** περιλαμβάνει θεωρητική και επαγγελματική κατάρτιση με διεπιστημονική προσέγγιση των θεμάτων που σχετίζονται με τη δημόσια υγεία. Οι φοιτητές διδάσκονται πώς να διαχειρίζονται, να διαγιγνώσκουν και να

ρυθμίζουν μέσω πολιτικών, θέματα που αφορούν στην υγεία. Πολλά MPH εξειδικεύονται σε τομείς όπως η επιδημιολογία, η παγκόσμια υγεία, η υγεία στο χώρο της εργασίας, οι επιστήμες της διατροφής. Σε κάποια πανεπιστήμια/χώρες οι φοιτητές του συγκεκριμένου μεταπτυχιακού θα πρέπει να είναι αποκλειστικά απόφοιτοι ιατρικών σχολών ενώ σε άλλες όχι.

- **Master of Social Work (MSW):** προετοιμάζει τους φοιτητές του για να εργαστούν στο χώρο της κοινωνικής εργασίας και της βελτίωσης της ποιότητας ζωής για άτομα, ομάδες και κοινωνίες. Προσφέρεται είτε μέσω κλινικής μελέτης (clinical degree) όπου οι φοιτητές μπορούν να εργάζονται απευθείας με τους πελάτες είτε ως πρόγραμμα με μακρά εργασιακή πρακτική προετοιμάζοντας τους φοιτητές για να εργαστούν σε πολιτικές και διοικητικές θέσεις.
- **Master of Laws (LLM):** αφορά συνήθως αποφοίτους νομικών σχολών και στοχεύει στην ενίσχυση των βασικών νομικών γνώσεων με εξειδικευμένες γνώσεις μέσω της έρευνας σε ένα συγκεκριμένο νομικό πεδίο
- **Master of Arts in Liberal Studies (MA, MALS, MLA/ALM, MLS):** είναι διεπιστημονικά προγράμματα στα οποία οι φοιτητές αποκτούν γνώσεις σε βάθος και εύρος. Τα προγράμματα αυτά επιλέγονται από τους φοιτητές όχι τόσο για να ενδυναμώσουν το επαγγελματικό τους προφίλ σε ένα συγκεκριμένο εργασιακό χώρο, όσο για να μπορέσουν να αναπτυχθούν προσωπικά, να διερευνήσουν ιδέες και να επεκτείνουν γενικότερα τις γνώσεις τους.
- **Master of Fine Arts (MFA):** είναι ένα «δημιουργικός» μεταπτυχιακός τίτλος και αφορά επιστήμες που σχετίζονται με την εικόνα, την ηθοποιία κ.λπ. Τα αντικείμενα ενός τέτοιου μεταπτυχιακού μπορεί να είναι η δημιουργική γραφή, η γραφιστική, η φωτογραφία, το θέατρο, το σινεμά, η ζωγραφική. Τόσο η αξιολόγηση όσο και οι σπουδές είναι πρακτικές και απαιτούν σημαντική προσωπική εργασία του κάθε φοιτητή.
- **Master of Music (MM/MMus):** παρέχεται από πανεπιστήμια και από κονσερβατουάρ και περιλαμβάνει «προχωρημένες» σπουδές σε μία εξειδίκευση που επιλέγεται από τον φοιτητή π.χ. σύνθεση, εκτέλεση κ.λπ. παράλληλα με την ενίσχυση των γνώσεων και δεξιοτήτων του στη μουσική θεωρία.
- **Master of Education (Med, MEd, MIT, MAEd, MAT):** προετοιμάζει τους φοιτητές για καριέρα στο χώρο της εκπαίδευσης. Κάποια μεταπτυχιακά πιστοποιούν τους δασκάλους ενώ άλλα αφορούν περισσότερο εξειδικευμένους, ήδη πιστοποιημένους δασκάλους τους στους οποίους παρέχουν εξειδίκευση στην ανάπτυξη προγραμμάτων

σπουδών στις διδακτικές μεθόδους, στην ειδική αγωγή, στη συμβουλευτική και στη διοίκηση εκπαιδευτικών μονάδων.

- **Master of Engineering (MEng):** μπορεί να είναι είτε ακαδημαϊκό (επικεντρώνοντας στις θεωρίες και τις πρακτικές) είτε επαγγελματικό (προετοιμασία για εργασία στο χώρο των μηχανικών). Κάποια προγράμματα απαιτούν δημοσιεύσεις στην εφημερίδα του κλάδου ενώ άλλες περιλαμβάνουν περιόδους πρακτικής άσκησης ή συνδυασμό και των δύο για την απόκτηση του μεταπτυχιακού τίτλου.
- **Master of Architecture (March):** περιλαμβάνουν πρακτική άσκηση, τελικές εξέταση/αξιολόγηση ή/και διπλωματική εργασία ή ένα ολοκληρωμένο σχέδιο (project) για την απόκτηση της άδειας. Υπάρχουν διαφορετικά ονόματα για τους ποικίλους τύπους των προγραμμάτων αυτών ανάλογα με το αντικείμενο π.χ. σχέδιο, ιστορία της αρχιτεκτονικής, δομική επιστήμη, δομική μηχανική κ.α.
- Διάκριση μεταπτυχιακών προγραμμάτων βάσει απαιτήσεων εισαγωγής (master's degrees requirements): συνήθως απαιτείται η κατοχή πτυχίου ανώτατης εκπαίδευσης ενώ σε κάποια προγράμματα είναι απαραίτητη η εργασιακή εμπειρία κάποιων ετών.
  - **Postgraduate master's degrees (MA, MSc, MLA, MSW κ.α.):** προϋπόθεση η κατοχή πτυχίου
  - **Business or management master's degrees (MBA, MSc, MIM, MSM, MA, MEM):** η επαγγελματική εμπειρία (συγκεκριμένο ελάχιστο χρονικό πλαφόν) αποτελεί προϋπόθεση εισαγωγής στο πρόγραμμα ειδικά για το MBA. Το **MSc in Management** (MSc, MIM, MSM) απαιτεί συνήθως πτυχίο στις κοινωνικές επιστήμες ενώ το **MA in Management** είναι πιο ευέλικτο πρόγραμμα και δέχεται υποψηφίους από ποικίλα πτυχία. Τέλος, το **Masters in Engineering Management (MEM)** δέχεται αποκλειστικά ειδικότητες μηχανικών.
  - **Executive master's degrees (EMBA, EMS):** σχεδιάστηκαν ειδικά για στελέχη μεσαίου επιπέδου και επομένως απαιτούν σημαντικό χρονικό διάστημα επαγγελματικής εμπειρίας, ακόμη μεγαλύτερο από αυτό του MBA. Τα πιο συνηθισμένα είναι τα: Executive Master in Business Management (EMBA) και Executive MSc programs
  - **Postgraduate research master's degrees (Master by research):** απευθύνεται σε όσους έχουν πτυχίο στο οποίο περιλαμβάνεται σημαντική ερευνητική προσπάθεια ή/και έχουν πολλαπλές και ποικίλες ερευνητικές δημοσιεύσεις.
  - **Integrated master's degrees (MEeng, MMath, MSci, κ.α.):** πρόκειται για μεταπτυχιακά προγράμματα που γίνονται αμέσως μετά τις προπτυχιακές σπουδές και συνήθως παρέχονται σε επιστημονικά

(scientific) και τεχνολογικά (technology) θεματικά πεδία. Διαρκούν τουλάχιστον ένα έτος περισσότερο από το διάστημα που χρειάζεται για να πάρει κάποιος πτυχίο. Οι φοιτητές έχουν την επιλογή να μην φοιτήσουν στο τελευταίο έτος και έτσι να αποφοιτήσουν μόνο με το πτυχίο (bachelor level).

Σε κάποιες περιπτώσεις (όπως στις Η.Π.Α.) οι φοιτητές μπορούν να ολοκληρώσουν τις μεταπτυχιακές τους σπουδές παράλληλα με τις προπτυχιακές. Αυτό λέγεται «en route», «in passing» ή «in course» και απονέμεται μετά από επιτυχή ολοκλήρωση των μαθημάτων και συγκεκριμένων εξετάσεων.

Τέλος, σε κάποιες χώρες π.χ. Αυστραλία παρέχονται μεταπτυχιακά προγράμματα διπλής εξειδίκευσης τα οποία λέγονται «double masters» και συνδέουν συνήθως δύο επιστήμες/επιστημονικά πεδία με στόχο να παρέχουν ολιστική προετοιμασία των φοιτητών για ένα συγκεκριμένο εργασιακό περιβάλλον.

2.3 Διάκριση Ακαδημαϊκών και Ερευνητικών Μεταπτυχιακών

Σε ορισμένες αγγλόφωνες χώρες το Master of Research (MRes, MRes/MA(Res), MScRes/MSc(Res)) είναι ένας αναβαθμισμένος μεταπτυχιακός ερευνητικός τίτλος σε ένα συγκεκριμένο επιστημονικό πεδίο. Στόχος των προγραμμάτων αυτών είναι η απόκτηση γνώσεων μέσω της έρευνας. Τα μεταπτυχιακά αυτά είναι δημοφιλή σε πανεπιστήμια της Μ. Βρετανίας όπως τα: Imperial College London, University College London, University of Manchester, Newcastle University, University of Liverpool κ.α. καθώς και σε πανεπιστήμια με Τμήματα καλών τεχνών και σχεδίου π.χ. University of Brighton, University of Arts London. Στην Αυστραλία ο συγκεκριμένος τίτλος εμφανίζεται αρχικά στο Macquarie University.

Στις περισσότερες περιπτώσεις το Master of Research σχεδιάστηκε ώστε να προετοιμάσει τους φοιτητές για διδακτορική έρευνα/σπουδές και να αναπτύξει ιδιαίτερα τις ερευνητικές τους δεξιότητες. Ωστόσο μπορεί να φανεί χρήσιμο και σε όσους θέλουν να απασχοληθούν στην ευρύτερη αγορά εργασίας, ως ερευνητές (συνήθως όμως απαιτείται σε αυτές τις περιπτώσεις PhD). Τα MRes στα Βρετανικά Πανεπιστήμια εγγυούνται ότι τουλάχιστον το 70% του περιεχομένου τους σχετίζεται με την έρευνα π.χ. μεθοδολογία της έρευνας, ερευνητική ηθική, σύνταξη ερευνητικών προτάσεων, αναζήτηση πηγών για έρευνα και δημοσιεύσεις.

Ο παραπάνω βασικός προσανατολισμός και στόχος των MRes δεν σημαίνει ότι στα taught μεταπτυχιακά προγράμματα δεν υπάρχει έρευνα ή το αντίθετο. Η συνήθης

αναλογίες έρευνας είναι για τα MRes περίπου στα 2/3 του προγράμματος ενώ για τα MA/MSc (taught masters) περίπου στο 1/3 του προγράμματος.

3. Μεταπτυχιακά Προγράμματα ανά Χώρα

3.1 Ευρώπη

3.1.1 Μ. Βρετανία

Το ακαδημαϊκό εκπαιδευτικό σύστημα στην Μ. Βρετανία βασίζεται στα 100 περίπου κρατικά πανεπιστήμια που προσφέρουν σπουδές προπτυχιακού και μεταπτυχιακού επιπέδου σε όλους τους τομείς. Το 1992 η βρετανική κυβέρνηση αποφάσισε ώστε τα μέχρι τότε Πολυτεχνεία, να μετονομαστούν σε Πανεπιστήμια, τα οποία αποτελούν περίπου το 50% των σημερινών ιδρυμάτων. Ορισμένα πανεπιστήμια είναι διαρθρωμένα σε κολέγια όπως π.χ. το Πανεπιστήμιο του Λονδίνου που αποτελείται από 50 περίπου κολέγια και Ινστιτούτα, το Πανεπιστήμιο του Κέιμπριτζ που αποτελείται από 31 κολέγια και το Πανεπιστήμιο της Ουαλίας. Το Πανεπιστήμιο του Buckingham είναι το μοναδικό ιδιωτικό ακαδημαϊκό ίδρυμα αλλά είναι αναγνωρισμένο από το κράτος.

Η λίστα αναγνωρισμένων πανεπιστημίων από το Βρετανικό Υπουργείο Παιδείας βρίσκεται στη διεύθυνση: <http://www.bis.gov.uk/policies/higher-education/recognised-uk-degrees/>.

Στα δίδακτρα για μεταπτυχιακές σπουδές στη Μ. Βρετανία παρατηρούνται διαφορές τόσο μεταξύ των Πανεπιστημίων όσο και μεταξύ των γεωγραφικών περιοχών (Αγγλία, Σκωτία, Ουαλία, Βόρεια Ιρλανδία), ενώ υπάρχουν σημαντικές αυξομειώσεις ανάλογα με την εξειδίκευση και τον προσανατολισμό του μεταπτυχιακού προγράμματος.

Σύμφωνα με εισήγηση στελέχους του Βρετανικού Συμβουλίου στην Θεσσαλονίκη σε ημερίδα του Γραφείου Διασύνδεσης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας (Νοέμβριος, 2015) ένα ενδεικτικό κόστος μεταπτυχιακών σπουδών στα Βρετανικά Πανεπιστήμια ξεκινά από τις £ 5.500 ενώ τα δίδακτρα για χρηματοοικονομικές σπουδές ξεκινούν από τις £ 7.500-8.000. Ακόμη, σύμφωνα με στοιχεία που εμφανίζονται στον δικτυακό τόπο του UKFC Foundation (<http://www.ukfc.gr>, 2016) ένα ενδεικτικό εύρος⁶ του ύψους των διδάκτρων (σε ευρώ) ανά επιστημονικό πεδίο κυμαίνεται:

- για τις Βιολογικές Επιστήμες και Επιστήμες Υγείας : € 7,000 - € 14,000 ανά έτος
- για τις Επιστήμες Μηχανικών και Θετικές Επιστήμες: € 7,000 - € 14,000 ανά έτος

⁶ Όπως έχει αναφερθεί στο κεφ. 1.2 οι τιμές αφορούν το μέσο κόστος διδάκτρων.

- για τις Διοικητικές και Οικονομικές Επιστήμες: € 7,000 - € 14,000 ανά έτος
- για το MBA – Διοίκηση Επιχειρήσεων: € 7,000 - € 40,000 ανά έτος
- για τις Επιστήμες της Τέχνης: € 7,000 - € 10,000 ανά έτος

3.1.2 Γερμανία

Στη Γερμανία υπάρχουν πάνω από 350 κρατικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα που παρέχουν προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών είναι:

(1) τα **πανεπιστημιακά ιδρύματα**, πάνω από 120 σε αριθμό, που περιλαμβάνουν:

- τα πανεπιστήμια (universität) τα οποία δίνουν βάρος στην ανάπτυξη της ακαδημαϊκής γνώσης
- τα τεχνολογικά πανεπιστήμια (technische universitäten/Hochschulen) που παρέχουν κατά κύριο λόγο σπουδές σε τομείς αντίστοιχους με αυτούς των ελληνικών πολυτεχνείων
- άλλα πανεπιστημιακά ιδρύματα (ανώτατες σχολές, ενοποιημένα πανεπιστήμια κ.α.)

(2) τα **Πανεπιστήμια/Ακαδημίες Καλών Τεχνών και μουσικής** που προσφέρουν σπουδές αντίστοιχες με τον τίτλο τους. Σπουδές καλών τεχνών και μουσικής προσφέρονται και από τα αντίστοιχα τμήματα των πανεπιστημίων. Η δομή των σπουδών διαφέρει σημαντικά από αυτή των πανεπιστημίων (σχετικές πληροφορίες μπορείτε να βρείτε στο ειδικό έντυπο της DAAD "Colleges of Art & Music" και στην ιστοσελίδα <http://www.daad.de>). Υπάρχουν πάνω από 50 τέτοια ιδρύματα στην Γερμανία.

(3) οι **ανώτερες σχολές ειδικής επαγγελματικής κατάρτισης** (Fachhochschulen-Universities of Applied Sciences) όπου επικεντρώνονται στην εφαρμοσμένη κατάρτιση και έρευνα και έχουν μικρότερης διάρκειας χρόνο σπουδών σε σχέση με τα πανεπιστήμια. Επισημαίνουμε ότι οι τίτλοι σπουδών αυτών των σχολών εν γένει δεν αναγνωρίζονται από τον κρατικό οργανισμό αναγνώρισης ακαδημαϊκών τίτλων ως ανώτεροι ακαδημαϊκοί τίτλοι.

Επίσης υπάρχει μικρός αριθμός ιδιωτικών πανεπιστημίων που συνήθως προσφέρουν σπουδές στα οικονομικά και στην ιατρική. Στα περισσότερα από αυτά καταβάλλονται δίδακτρα.

Σήμερα στη Γερμανία προσφέρονται περίπου 8000 Master εκ των οποίων τα 800 περίπου είναι αγγλόφωνα και απευθύνονται κυρίως σε αλλοδαπούς φοιτητές, σε διάφορα γνωστικά πεδία και συχνά σε συνεργασία με ΑΕΙ άλλων χωρών. Φυσικά για τους αλλοδαπούς φοιτητές δίνεται δυνατότητα φοίτησης και στη Γερμανική γλώσσα (ή δίγλωσσα, διάρκειας 3-4 εξαμήνων) σε περίπου 5800 Master.

Δίδακτρα υπάρχουν μόνο σε δύο κρατίδια (Κάτω Σαξονία και Βαυαρία), τα οποία είναι συνήθως έως **500€** ανά εξάμηνο. Γενικά, οι οικονομικές υποχρεώσεις των φοιτητών κυμαίνονται από 50-300 € το εξάμηνο (DAAD, 2016)

3.1.3 Γαλλία

Το Γαλλικό σύστημα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης παρουσιάζει διαφορές από το αντίστοιχο Ελληνικό και βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στις πανεπιστημιακές σπουδές και στις σπουδές που πραγματοποιούνται στις Ανώτατες Σχολές (Grandes Écoles). Η Γαλλία είναι ανάμεσα στις πρώτες χώρες που εφαρμόζουν το νέο ευρωπαϊκό σύστημα LMD (Licence/Bachelor-Master-Διδακτορικό) που αντιστοιχεί σε μία διάρθρωση εκπαίδευσης σε 3, 5 και 8 έτη. Στην Γαλλία υπάρχουν **80 δημόσια πανεπιστήμια**, πάνω από 450 Grandes Écoles (Ανώτατες Σχολές) εκ των οποίων 240 είναι ανώτατες σχολές μηχανικών, 2000 ανώτατα ιδρύματα στον τομέα των καλλιτεχνικών, αρχιτεκτονικής και παραϊατρικών σπουδών, καθώς και ερευνητικά κέντρα. Προσφέρουν σε τρεις κύκλους σπουδών εθνικά διπλώματα τα οποία είναι ισότιμα, ανεξάρτητα από το ίδρυμα που τα απονέμει – πανεπιστήμιο ή Grande École.

Ο δεύτερος κύκλος σπουδών αναφέρεται σε σπουδές μεταπτυχιακού επιπέδου (Master 1 & Master 2), ενώ ο τρίτος κύκλος σπουδών αφορά τις διδακτορικές σπουδές.

Η ανώτατη εκπαίδευση στη Γαλλία περιλαμβάνει δύο (2) βασικές κατηγορίες εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, με διαφορετικούς στόχους, δομή και προϋποθέσεις εγγραφής.

- Οι **Grandes Écoles** με 4 υποκατηγορίες: Écoles Normales Supérieures (ENS-Ανώτατες Παιδαγωγικές Ακαδημίες), Écoles de Commerce et de Gestion, Instituts d' Études Politiques (IEP) και Grandes Écoles Scientifiques & Écoles d' Ingénieur – ανάμεσα στις οποίες περιλαμβάνονται οι διάσημες ανώτατες σχολές École Polytechnique, École des Mines, École des Ponts et Chaussées, ENSAM (Καλών Τεχνών). Παρέχουν εκπαίδευση υψηλού επιπέδου με σκοπό την επαγγελματική αποκατάσταση, όπως π.χ. εκπαίδευση μηχανικών και εκπαίδευση στην διοίκηση επιχειρήσεων για ανώτατα στελέχη. Έτσι, τα διπλώματα που απονέμονται από αυτές τις σχολές βρίσκονται στην κορυφή της προτίμησης των επιχειρήσεων για την κάλυψη θέσεων με αυξημένες ευθύνες και απαιτήσεις.
- Σε σύγκριση με αυτές, τα **πανεπιστήμια** είναι περισσότερο προσανατολισμένα προς τη διαμόρφωση ερευνητών και τη διάπλαση ειδικών της γνώσης, μια διαφορά που δείχνει να καλύπτεται με τη δημιουργία ειδικοτήτων μηχανικών και καταρτίσεων προετοιμασίας επαγγελματικών διπλωμάτων. Τα πανεπιστήμια παρέχουν εκπαίδευση υψηλού επιπέδου σε όλους τους τομείς (θετικές επιστήμες, τεχνολογία κτ)

Ύστερα από την ολοκλήρωση του προγράμματος σπουδών που οδηγούν στο Πτυχίο (180 ευρωπαϊκές μονάδες), ο φοιτητής μπορεί να ακολουθήσει ένα πρόγραμμα σπουδών για την προετοιμασία του Master το οποίο αποτελείται από 4 εξάμηνα και περιλαμβάνει 120 ακαδημαϊκές μονάδες (ECTS). Έτσι στον δεύτερο κύκλο σπουδών, ένα έτος μετά την Licence απονέμεται το Master επιπέδου 1 (το Πανεπιστημιακό Δίπλωμα Maîtrise του παλαιού συστήματος) με σύνολο 4 ετών πανεπιστημιακών σπουδών. Με ένα επιπλέον έτος εξειδικευμένων σπουδών (σύνολο 5 ετών πανεπιστημιακών σπουδών μετά το λύκειο), δίδεται το **Master επιπέδου 2** το οποίο αντιστοιχεί στα μεταπτυχιακά διπλώματα DESS και DEA του παλαιού γαλλικού συστήματος και ισοδυναμεί με Master στα πλαίσια της ευρωπαϊκής εναρμόνισης.

Οι απόφοιτοι Ελληνικών ΑΕΙ, κάτοχοι διπλώματος μηχανικού, έχουν πρόσβαση απ' ευθείας σε προγράμματα Master επιπέδου 2.

Ανάλογα με το πρόγραμμα σπουδών το Master μπορεί να έχει:

- **Επαγγελματική κατεύθυνση (Master 2 professionnel).** Το πρόγραμμα σπουδών περιλαμβάνει υποχρεωτικά πρακτική άσκηση μερικών μηνών κατά την διάρκεια του έτους σπουδών. Έχει σαφή επαγγελματικό προσανατολισμό και για την υποψηφιότητα σε αυτό τον τύπο μεταπτυχιακού συνεκτιμάται η ενδεχόμενη πρακτική ενασχόληση του υποψηφίου με το αντικείμενο μελέτης.
- **Ερευνητική κατεύθυνση (Master 2 recherche).** Σε αυτή την περίπτωση το Master έρευνας αποτελεί προϋπόθεση για την εισαγωγή σε πρόγραμμα Διδακτορικού Διπλώματος. Έχει ερευνητικό προσανατολισμό και χορηγείται κατόπιν πρωτότυπης ερευνητικής εργασίας ενός έτους.

Τα γαλλικά πανεπιστήμια είναι **δημόσια** και στην πλειοψηφία τους **δεν έχουν δίδακτρα**, παρά μόνο το κόστος εγγραφής το οποίο κυμαίνεται για μεταπτυχιακές σπουδές για το ακαδημαϊκό έτος 2015-2016 στο ποσό των **261-400 ευρώ ετησίως** (CampusFrance, 2016). Οι κρατικές Ανώτατες Σχολές Μηχανικών έχουν κόστος εγγραφής από 600 €. Στις σχολές αρχιτεκτονικής η ετήσια εγγραφή ξεκινά είναι περίπου 330 ευρώ. Τα δίδακτρα στην ιδιωτική εκπαίδευση ποικίλλουν ανάλογα με τις σχολές, με αρκετά μεγάλη διαφοροποίηση στις Grandes Écoles. Στις Σχολές Μηχανικών (École d'ingénieurs et de commerce) κυμαίνονται μεταξύ 500€-7.000€ το χρόνο. Σχετικές πληροφορίες μπορείτε να βρείτε στην ιστοσελίδα <http://www.cnous.fr/>.

3.1.4 Ολλανδία

Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα της Ολλανδίας χρηματοδοτούνται από το κράτος, ενώ το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού και Επιστημών της χώρας είναι υπεύθυνο για την νομοθεσία που αφορά το εκπαιδευτικό σύστημα. Η Ολλανδία είναι η πρώτη μη Αγγλόφωνη χώρα που προσέφερε προγράμματα σπουδών στην Αγγλική γλώσσα.

Σήμερα, για αυτά τα προγράμματα, τα **δίδακτρα είναι κατά κύριο λόγο χαμηλότερα από αυτά των Αγγλόφωνων χωρών.**

Το ακαδημαϊκό εκπαιδευτικό σύστημα της Ολλανδίας βασίζεται σε τρεις τύπους ιδρυμάτων:

1. **Τα Πανεπιστήμια (Universiteiten/Universities):** υπάρχουν **14 Πανεπιστήμια** (συμπεριλαμβανομένου και του Open University) που προσφέρουν **προγράμματα σπουδών έρευνας** και απονέμουν τίτλους "master" και "doctoraat" (ο υψηλότερος ακαδημαϊκός τίτλος που απονέμεται και είναι αντίστοιχος του Ph.D).
2. **Τα Πανεπιστήμια Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (hogescholen):** πάνω από 50 ιδρύματα προσφέρουν **προγράμματα επαγγελματικής κατεύθυνσης** (career-oriented) και απονέμουν τίτλους "bachelor" και "master" (σε συνεργασία με ξένα πανεπιστήμια).
3. **Τα Ινστιτούτα Διεθνούς Εκπαίδευσης (Institutes of International Education):** 11 ειδικευμένα ιδρύματα προσφέρουν προγράμματα σπουδών αποκλειστικά στην Αγγλική γλώσσα, κυρίως σε επίπεδο master και σπανιότερα σε επίπεδο σπουδών που οδηγεί σε απονομή "doctoraat" ή Ph.D.

Υπάρχουν άλλα 25 ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης που είναι επίσημα αναγνωρισμένα από το Υπουργείο Παιδείας της Ολλανδίας, τα οποία λειτουργούν αυτόνομα χωρίς τη βασική κρατική επιχορήγηση. Προσφέρουν full-time προγράμματα σπουδών.

Τα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών των πανεπιστημίων, αυτά έχουν διάρκεια 1 έως 2 χρόνια για τα προγράμματα επιπέδου "master". Εκτός από τα προγράμματα σπουδών που διδάσκονται στην Ολλανδική γλώσσα, προσφέρονται αγγλόφωνα προγράμματα σπουδών (περίπου 1450), μέσω των τριών κατηγοριών ιδρυμάτων που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη παράγραφο. Η Διεθνής Εκπαίδευση (ΔΕ) σχεδιάστηκε κυρίως για υποψήφιους ξένους φοιτητές μεταπτυχιακού επιπέδου. Τα περισσότερα προγράμματα ΔΕ είναι σε αντικείμενα στα οποία η Ολλανδία κατέχει πρωταρχικό ρόλο παγκοσμίως. Τα πιο γνωστά από αυτά αφορούν το management, την επιστήμη του πολιτικού μηχανικού, τις αγροτικές επιστήμες, την ιατρική και τις τέχνες.

Τα δίδακτρα για τους κατοίκους της Ε.Ε. για το ακαδημαϊκό έτος 2013-14 (Nuffic, 2013) ήταν στα περισσότερα πανεπιστήμια περίπου 1.830 ευρώ (1.906€ το ακαδημαϊκό έτος 2014-15).

Ενδεικτικά το κόστος των μεταπτυχιακών προγραμμάτων κυμαίνεται από το παραπάνω ποσό έως τις 17.500€ Ειδικά τα προγράμματα Master στις επιστήμες μηχανικού μπορεί να φτάσουν στις 9.000€ ανά έτος. Το κόστος για ένα πρόγραμμα σε αντικείμενο management ή MBA είναι από 8.000€ έως 38.000 € ανά έτος, με πιο ακριβά, τα προγράμματα executive MBA. Επίσης, **υπάρχει κόστος εγγραφής (registration fee) σε κάθε πρόγραμμα.**

3.1.5 Σουηδία

Στη Σουηδία σήμερα λειτουργούν πάνω από 40 ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα σε περισσότερες από 20 πόλεις της χώρας. Τα πανεπιστήμια (universitet) και τα πανεπιστημιακά κολέγια (högskola) προσφέρουν προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές σε πολλές ειδικότητες, κάποια όμως εκπαιδευτικά ιδρύματα παρέχουν σπουδές σε μία μόνο ειδικότητα όπως π.χ. το Chalmers University of Technology και το Stockholm School of Economics.

Η δομή της προπτυχιακής εκπαίδευσης στη Σουηδία διαφέρει σημαντικά από αυτή των Ελληνικών πανεπιστημίων. Η παρακολούθηση ενός προγράμματος ή ενός μαθήματος μετριέται σε μονάδες (credits). Ένα ακαδημαϊκό έτος συνήθως αντιστοιχεί σε 40 credits. Ο μεταπτυχιακός τίτλος σπουδών «**Magisterexamen**» (**Master's degree**) απονέμεται μετά από συμπλήρωση 160 credits (συνολικά τέσσερα χρόνια σπουδών). Απαιτούνται 80 credits που αντιστοιχούν στην κύρια ειδικότητα, 20 credits για μία εργασία στην κύρια ειδικότητα (thesis), ή δύο μικρότερες εργασίες των 10 credits. Στη Σουηδία λειτουργούν σε πανεπιστήμια και πανεπιστημιακά κολέγια, πάνω από 200 Προγράμματα Master's που προσφέρονται στην Αγγλική γλώσσα. Ο χρόνος σπουδών αυτών των προγραμμάτων είναι συνήθως ένα έτος, με εξαίρεση τα μεταπτυχιακά προγράμματα μηχανικών που διαρκούν τουλάχιστον ένα ακαδημαϊκό εξάμηνο περισσότερο. Για την αίτηση σε αυτά τα προγράμματα σπουδών απαραίτητη προϋπόθεση είναι η κατοχή πτυχίου που αντιστοιχεί σε παρακολούθηση προγράμματος σπουδών τριετούς φοίτησης. Ο επαγγελματικός τίτλος του Μηχανικού (civilingenjörsexamen / "Master of Science in Engineering") απονέμεται κατόπιν συγκέντρωσης 180 credits που αντιστοιχούν σε συνολικά 4 έτη σπουδών και στην ολοκλήρωση εργασίας. Επίσης μεταπτυχιακός τίτλος είναι και ο «**Yrksexamen**» (**Professional degree**), απονέμεται κατόπιν συμπλήρωσης 40 έως 220 credits και αντιστοιχεί σε επαγγελματικές σπουδές ειδικοτήτων όπως ιατρική, οδοντιατρική, μηχανική, εκπαίδευση, σχεδίου, καλών τεχνών.

Οι περισσότεροι αλλοδαποί φοιτητές πηγαίνουν στην Σουηδία για διδακτορικές σπουδές. Μεγάλο μέρος της έρευνας στη Σουηδία πραγματοποιείται μέσα στα πανεπιστήμια. Όλα τα πανεπιστήμια και μερικά ινστιτούτα ανώτατης εκπαίδευσης, απονέμουν δίπλωμα μεταπτυχιακού επιπέδου με τίτλο **Licentiatexamen** ή **Licentiate** και διδακτορικό δίπλωμα - **Doktorsexamen** (αντίστοιχο του PhD). Αυτά τα ιδρύματα έχουν μόνιμους πόρους χρηματοδότησης για έρευνα και είναι εγκεκριμένα για την απονομή των προαναφερθέντων τίτλων, από την Σουηδική κυβέρνηση.

Δεν απαιτείται η καταβολή διδάκτρων, καθώς τα δημόσια σουηδικά πανεπιστήμια χρηματοδοτούνται από το κράτος. Κόστος σπουδών υπάρχει μόνο σε επιλεγμένα προγράμματα ιδιωτικών πανεπιστημίων.

3.2 Η.Π.Α.

Στις ΗΠΑ υπάρχουν περισσότερα από 2000 πανεπιστήμια που προσφέρουν πάνω από 35.000 προγράμματα σπουδών σε μεταπτυχιακό επίπεδο (graduate studies)

Τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα στις ΗΠΑ ανάλογα με την οικονομική υποστήριξη που δέχονται μπορεί να είναι δημόσια ή ιδιωτικά. Τα Δημόσια-Πολιτειακά πανεπιστήμια (State Universities) υποστηρίζονται εν μέρει από τις αντίστοιχες Πολιτειακές Κυβερνήσεις. Ο μέσος όρος εγγραφών στα δημόσια Πανεπιστήμια που ανήκουν στην κατηγορία Research I (η υψηλότερη κατηγορία όσον αφορά την διεξαγωγή έρευνας) είναι περίπου 35.000, με ποσοστό εγγραφών 14% σε μεταπτυχιακό επίπεδο. Τα Ιδιωτικά Ερευνητικά Πανεπιστήμια (Private Research Universities), έχουν μέσο όρο τον μισό αριθμό εγγραφών σε σχέση με τα Δημόσια, με ποσοστό φοιτητών σε μεταπτυχιακό επίπεδο, μεγαλύτερο του 50%. Υπολογίζεται ότι το 1/3 των διδακτορικών διπλωμάτων στις ΗΠΑ, προέρχεται από απόφοιτους αυτής της κατηγορίας των Πανεπιστημίων.

Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα που προσφέρουν προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών χωρίζονται σε 4 βασικές κατηγορίες:

- Πανεπιστήμια (**Universities**) : Είναι τα ανώτατα ιδρύματα που προσφέρουν προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών και περιλαμβάνουν ένα ή περισσότερα κολέγια.
- Τεχνολογικά Ινστιτούτα και Πολυτεχνεία (**Institutes of Technology**): Περιλαμβάνονται στην κατηγορία των Πανεπιστημίων αλλά διαφοροποιούνται στο ότι προσφέρουν μεταπτυχιακά προγράμματα μόνο σε κλάδους μηχανικών (engineering) και σε άλλους κλάδους θετικών επιστημών.
- Ιατρικές και νομικές σχολές (**Medical & Law Schools**): Μόνο απόφοιτοι προ-ιατρικών και προ-νομικών επιστημών αντίστοιχα μπορούν να ενταχθούν στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών αυτών των σχολών.
- Κολέγια (4-year **Colleges**) : Κάποια από αυτά προσφέρουν μεταπτυχιακές σπουδές. Ονομάζονται έτσι γιατί το προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών τους έχει διάρκεια τεσσάρων ετών και με την ολοκλήρωσή του απονέμεται ο τίτλος Bachelor's Degree.

Οι τίτλοι που απονέμονται είναι: δίπλωμα Master's (Master's Degree) και προϋποθέτει από ένα έως και δύο έτη σπουδών. Τα περισσότερα πανεπιστήμια απονέμουν διπλώματα Master of Sciences (M.S.) σε τομείς εφαρμοσμένων επιστημών και διπλώματα Master of Arts (M.A.) σε τομείς όπως τέχνες, ανθρωπιστικές και άλλες επιστήμες. Το δίπλωμα Master of Business Administration (M.B.A) απονέμεται για μεταπτυχιακές σπουδές στον τομέα διοίκησης επιχειρήσεων. Τα διπλώματα Master's έχουν ονομασίες και αρχικά που περιλαμβάνουν τον τομέα ή την ειδικότητα σαν μέρος του μεταπτυχιακού τίτλου. Υπάρχουν πάνω από 700 μεταπτυχιακοί τίτλοι που απονέμονται στα πανεπιστήμια των ΗΠΑ.

Στο επίπεδο Master's οι φοιτητές κάνουν υποχρεωτικά κάποια μαθήματα (συνήθως 8-10 στον αριθμό). Εναλλακτικά με την επιλογή μικρότερου αριθμού μαθημάτων

μπορούν να διεξάγουν έρευνα υπό την κατεύθυνση κάποιου καθηγητή (major professor ή thesis advisor) και να παρουσιάσουν τα αποτελέσματα μέσω της μεταπτυχιακής εργασίας (master thesis). Για την απονομή του τίτλου χρειάζεται ένας μέσος όρος βαθμολογίας (GPA) τουλάχιστον "B".

Το κόστος διδάκτρων κυμαίνεται από \$15.000 έως \$30.000 στα πολιτειακά πανεπιστήμια και από \$17.000 έως \$40.000 στα ιδιωτικά, ανά ακαδημαϊκό έτος (Fulbright, 2012).

3.3 Καναδάς

Στον Καναδά κάθε μία από τις δέκα επαρχίες της χώρας έχει το δικό της Υπουργείο Παιδείας που είναι υπεύθυνο για την εκπαιδευτική πολιτική, καθώς δεν υπάρχει εθνικό σύστημα παιδείας. Τα πανεπιστήμια χρηματοδοτούνται στο μεγαλύτερο ποσοστό τους από το δημόσιο με αποτέλεσμα να προσφέρουν υψηλή ποιότητα σπουδών ανεξάρτητα από τον τομέα σπουδών ή την περιοχή που βρίσκεται το πανεπιστήμιο

Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα που προσφέρουν προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών στον Καναδά είναι πανεπιστήμια, κολέγια, πολυτεχνεία και ινστιτούτα. Για την απόκτηση του Master απαιτούνται ένα ή δύο έτη σπουδών καθώς και η υποβολή μίας μεταπτυχιακής εργασίας (thesis) ή **πρακτικής/ερευνητικής εργασίας** (practicum/research paper).

Στο επίπεδο Master's οι φοιτητές κάνουν υποχρεωτικά κάποια μαθήματα (συνήθως 8-10 στον αριθμό). Εναλλακτικά με την επιλογή μικρότερου αριθμού μαθημάτων μπορούν να διεξάγουν έρευνα υπό την κατεύθυνση κάποιου καθηγητή (major professor ή thesis advisor) και να παρουσιάσουν τα αποτελέσματα μέσω της μεταπτυχιακής εργασίας (master thesis). Για την απονομή του τίτλου χρειάζεται ένας μέσος όρος βαθμολογίας (GPA) τουλάχιστον "B". Τα ερευνητικά μεταπτυχιακά κάποιες φορές εμφανίζονται ως «thesis based master degree» ή «major research projects» χωρίς ωστόσο ο τίτλος που απονέμεται να διαφέρει από τους γενικούς MA, MSc.

Το κόστος σπουδών και διαβίωσης διαφέρει πολύ ανάλογα με την επαρχία του Καναδά, το πανεπιστήμιο, και το μεταπτυχιακό πρόγραμμα.

3.4 Αυστραλία

Στην Αυστραλία υπάρχουν 43 πανεπιστήμια από τα οποία τα 40 είναι κρατικά, δύο είναι διεθνή και ένα είναι ιδιωτικό ειδικευσης. Στα πανεπιστήμια της Αυστραλίας παρέχονται υψηλού επιπέδου μεταπτυχιακές σπουδές και για τους «διεθνείς» φοιτητές (international students) οι οποίοι έχουν τη δυνατότητα εργασίας /πρακτικής άσκησης αμέσως μόλις γίνουν δεκτοί σε κάποιο μεταπτυχιακό πρόγραμμα. Το κόστος των διδάκτρων για μεταπτυχιακές σπουδές κυμαίνεται

μεταξύ 20,000 - 37,000 αυστραλιανών δολαρίων το χρόνο (κόστος διδακτορικών σπουδών \$14,000 - \$37,000). Τα προαναφερόμενα κόστη δεν αφορούν αντικείμενα όπως η κτηνιατρική και η ιατρική όπου τα κόστη είναι υψηλότερα και διαφοροποιούνται μεταξύ των διαφόρων πανεπιστημίων (<http://www.studyinaustralia.gov.au/>, 2016). Οι μεταπτυχιακές σπουδές στα Πανεπιστήμια της Αυστραλίας περιλαμβάνουν σπουδές με το συμβατικό ή /και εξ' αποστάσεως τρόπο διδασκαλίας (coursework) και σπουδές μέσω έρευνας (research). Οι αντίστοιχοι τίτλοι είναι MA, MSc για την πρώτη κατηγορία και MRes, MPhil για τη δεύτερη. Για τις μεταπτυχιακές σπουδές μέσω έρευνας χρησιμοποιείται και ο γενικός τίτλος HDR (Higher Degree by Research). Για την φοίτηση σε ερευνητικό μεταπτυχιακό ο υποψήφιος φοιτητής θα πρέπει να βρει επιβλέποντα/επόπτη καθηγητή και να υποβάλει ερευνητικό σχέδιο. Κατά τα άλλα ισχύουν όσα περιγράφηκαν στην ενότητα 2.1 για τα χαρακτηριστικά των δύο τύπων των μεταπτυχιακών (δομημένης διδασκαλίας και ερευνητικά).

Επιπλέον, στην Αυστραλία παρέχεται δυνατότητα για «combine postgraduate studies» όπου συνδυάζει κανείς ένα διδακτορικό και ένα μεταπτυχιακό τίτλο και «double masters» με μεταπτυχιακές σπουδές σε δύο διαφορετικά αντικείμενα/επιστημονικά πεδία π.χ. διοίκηση και νομική (business and law).

Αναφορικά με τη μελέτη ενδεικτικών περιπτώσεων (πανεπιστημίων) στη παρούσα έρευνα, από τις πληροφορίες που προκύπτουν από τις ιστοσελίδες των πανεπιστημίων δεν φαίνεται να υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση κόστους που να σχετίζεται με την διάκριση των ΠΜΣ σε coursework ή research. Η διαφορά κόστους υπάρχει σε σχέση με τους αυστραλούς και τους διεθνείς φοιτητές και φυσικά κάποια διαφοροποίηση κόστους εμφανίζεται ανάλογα με τον τομέα ειδίκευσης του κάθε μεταπτυχιακού προγράμματος.

4. Βιβλιογραφία-Ηλεκτρονικές Πηγές

- The Quality Assurance Agency for Higher Education): <http://www.qaa.ac.uk>
- Σπουδές στη Μ. Βρετανία: <http://www.educationuk.org>
- Βρετανικό Υπουργείο Παιδείας : <http://www.bis.gov.uk/policies/higher-education/recognised-uk-degrees/>
- Σπουδές στη Γερμανία: www.study-in.de
- Μηχανή Αναζήτησης Προγραμμάτων Σπουδών στη Γερμανία: www.higher-education-compass.de
- Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών, <http://www.ifa.gr/el/etudes-en-fran-gen/enseignement-superieur-francais/2010-06-07-12-04-56>

- Λίστα Γαλλικών Πανεπιστημίων: <http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/cid20269/liste-des-universites.html>
- Μηχανή Αναζήτησης Μεταπτυχιακών στη Γαλλία, <http://www.grece.campusfrance.org/>
- Σπουδές στη Σουηδία: <https://studyinsweden.se/?nab=0>
- Η.Π.Α.-Πανεπιστήμια ανά τομέα μεταπτυχιακών σπουδών: <http://www.gradschools.com/>
- Λίστα Πανεπιστημίων Η.Π.Α: <https://wikis.utexas.edu/display/universities/U.S.+Universities++Alphabetic>
- Σπουδές στις Η.Π.Α.: <http://www.studyusa.com/>
- Canada-University of Waterloo: <https://uwaterloo.ca/faculties-academics/>
- Universities Canada: <http://www.univcan.ca/>
- Σπουδές στην Ιαπωνία: <http://www.studyjapan.go.jp/en/index.html>
- Σπουδές στην Ολλανδία: <https://www.studyinholland.nl/>
- Σπουδές στην Τουρκία: <http://www.educations.com/study-guides/europe/study-in-turkey/>
- Πολυτεχνείο Κρήτης, Γραφείο Διασύνδεσης: <https://www.career.tuc.gr/3714.0.html> (ανάκτηση 24.5.2016)
- Η.Π.Α. <http://carnegieclassifications.iu.edu/index.php>
- American graduate education.com: <http://www.americangraduateeducation.com/articles/en/graduate-degrees.htm>
- Jobs.ac.uk: <http://www.jobs.ac.uk/careers-advice/studentships/1714/which-masters-degree-mres-or-ma-msc>
- QS topuniversities.com: <http://www.topuniversities.com/blog/types-masters-degrees>
- Μηχανή αναζήτησης για ερευνητικά μεταπτυχιακά: <http://www.mastersportal.eu/countries/degrees/537362439/master-of-research-in-united-kingdom.html>
- Ερευνητικά Μεταπτυχιακά- Western Sydney University: https://www.uws.edu.au/graduate_research_school/grs/courses/master_of_research

- Ερευνητικά Μεταπτυχιακά- Cardiff University:
<http://www.cardiff.ac.uk/study/postgraduate/research/types-of-degree/research-masters>
- UNSW-MASTER BY RESEARCH: <https://research.unsw.edu.au/master-research>
- Σπουδές στην Αυστραλία: <http://www.studyinaustralia.gov.au/>